

”Friheten större, beslutsvägarna kortare och patientbemötandet bättre”

– Man måste få bestämma saker och ting själv – skulle landstinget hålla på och peta i allting skulle jag inte stå ut. Då skulle nog jag också sluta i förtid.

Orden kommer från Per Hemberg, tidigare landstingsanställd distriktsläkare som idag bedriver sjukvård på entreprenad i Pålshöda 25 km söder om Örebro.

Entreprenaden innebär att Örebro läns landsting betalar en fastställd summa pengar mot att Per Hemberg och hans medarbetare tillhandahåller sjukvård åt ungefär 5 000 människor i Pålshöda med omnejd.

Utöver den summan får entreprenören också patientavgifterna, vilket ger en total omslutning på omkring sex miljoner kronor på ett år.

Vid hälsocentralen arbetar 14 personer, varav två ska vara läkare. Just nu är dock Per Hemberg ensam doktor. Där finns bland annat barnmorska, distriktsköterskor och sjukgymnast.

Blir beklämd

Enligt en undersökning av Läkarförbundet, som vi berättade om i Läkartidningen nr 8/99, så tänker var femte ofrentliganställd specialistläkare över 50 år trappa ner eller sluta sitt arbete före fyllda 65. Per Hemberg berättar att den trenden finns även bland distriktsläkarna och säger:

– Jag blir beklämd när erfarna distriktsläkare på 50–55 år slutar sitt arbete eller trappar ner för att de inte trivs längre – det är en realitet i vårt län. Efter över 20 år i jobbet kan man känna sig snärjd av att arbetet hela tiden växer och av växande krav – någonting måste hända för att man ska orka gå vidare. Kanske kan andra driftsformer än landstingets traditionella vårdcentraler få dem att stanna kvar i primärvården.

Större frihet

Själv funderar han på om inte entreprenad är en form som borde tilltala en del av hans kollegor. Det är ett sätt att bedriva sjukvård som har flera uppenbara fördelar gentemot att vara landstingsanställd, menar han och pekar på tre centrala delar:

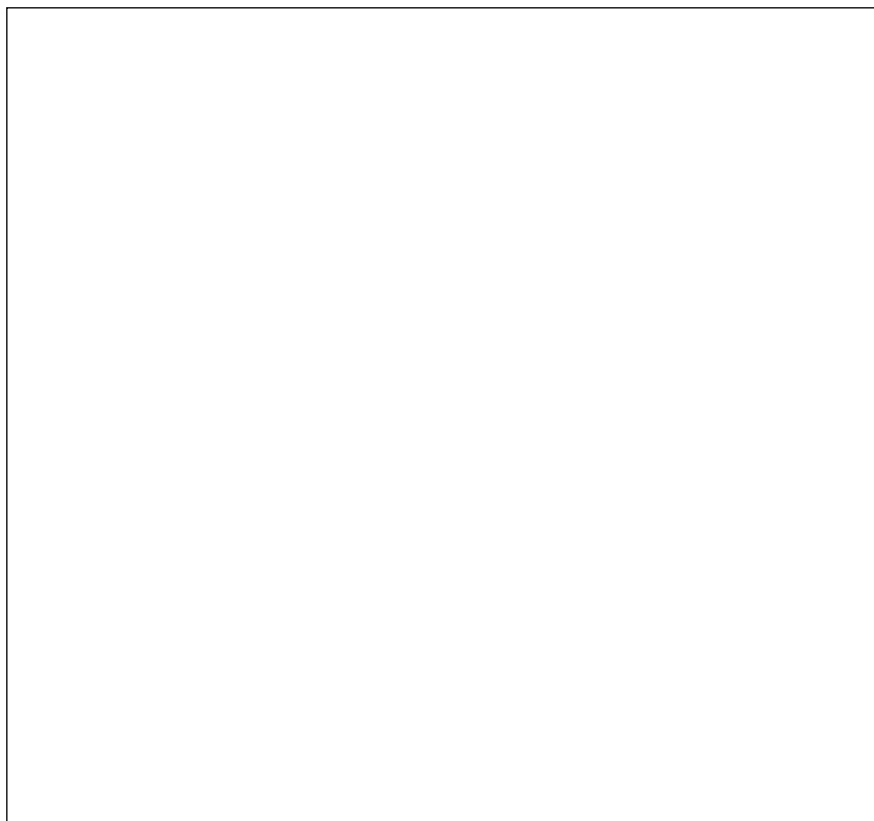

FOTO: PAVELPOHNER BILD

Bytet från landstingsanställd till entreprenör har medfört att Per Hemberg deltar i färre sammanträden och konferenser, vilket i sin tur ger honom mer tid till patienterna.

– Det ger en helt annan frihet att planera verksamheten. Inom landstinget finns en så styrd organisation så man låser in människor, som därmed inte får någon riktig handlingsfrihet.

Snabbare beslutsvägar

– Det medför snabbare beslutsvägar. Inom landstinget tar det för lång tid innan man får ett utlåtande om en idé man har kan genomföras – det kan dröja månader. Att beslutet dessutom ofta blir negativt för att det saknas pengar gör ju inte saken bättre. Här hos oss diskuterar vi idén, tar ett beslut och genomför det.

Mer och bättre kontakt med patienterna, bland annat beroende på färre sammanträden och konferenser.

Det ger också möjligheter att bemöta patienterna på ett värdigare sätt än som ofta sker inom landstingsvården idag, hävdar han:

– Det händer på andra håll att man ber patienten att gå in i ett undersökningsrum och klä av sig och vänta på

doktorn. Tänk dig själv att du söker för något och blir hänvisad att klä av dig och lägga dig under ett pappersskynke – så är det fortfarande på många håll. Sedan kommer det in någon vitklädd, som i bästa fall hälsar och presenterar sig – det är nog läkaren. Så börjar han eller hon att fråga lite och klämma lite och sedan ska du ta på dig kläderna och så ska det komma något vettigt ut av det.

»Får vara människor först och främst»

– Här hos oss får patienterna vara människor först och främst. Först pratar jag med dem på mitt kontor om deras problem och jag berättar vad jag ska göra.

– Sedan går vi in i undersökningsrummet och gör undersökningen. Helst skulle man vilja ta av sig den vita rocken. Vi kan inte göra det fullt ut kanske, men vi kan ju försöka.

Per Hemberg tror att många av hans kollegor skulle kunna tänkas vara in-

tresserade av att kunna påverka sin verksamhet och därför vara beredda att på entreprenad driva en vårdcentral själva eller tillsammans med andra läkare eller andra grupper.

Han anser därför att landstingen borde se till att skapa förutsättningar som kan underlätta en sådan förändring. Han vill ha bort inställningen att »ok då, ni får väl börja med entreprenörsverksamhet om ni så nödvändigt vill, men tro inte att vi ska hjälpa till eller stödja er».

Vill inte ha ohämmad privatisering av vården

Någon anhängare av en snabb förändring av sjukvården är han emellertid inte:

– Nej, jag är konservativ. Det innebär för mig att förändringar ska ske i en sådan takt att människor orkar hinna med.

Och inte heller vill han se att »allting görs privat och så får marknaden ta hand om sjukvården»:

– Nej, säger han igen, det tror jag inte ett ögonblick på. Landstingen måste hela tiden ha en översyn för annars är risken stor att någon tar pengarna utan att göra arbetet. Om man får ett antal miljoner för att sköta en verksamhet kan det klia i fingrarna att försöka dra in på något någonstans. Det är förkastligt.

Får inte gå med förlust

Per Hemberg understryker att hans företag är tvunget att hålla budgeten.

– Vi kan inte göra som andra vårdcentraler och ständigt överskrida ramar. Vi får bara inte gå med underskott. Vi har en revisor som håller ögonen på verksamheten plus att landstinget får se våra räkenskaper.

Det var 1992 som Landstinget i Örebro bestämde sig för att prova sjukvård, framför allt primärvård, i andra former än de traditionella vårdcentralerna. Då annonserades entreprenaden i Pålshoda ut. Per Hemberg, som hade jobbat på vårdcentralen där sedan 1979, »vann» entreprenaden bland annat i strid med en kommun.

Han skaffade sig genom utbildning kunskaper om hur man leder ett företag. Entreprenaden driver han via ett eget aktiebolag, så han är både doktor och direktör och sköter bland annat de lokala löneförhandlingarna med personalen.

»Pålshoda är väl inte något dragplåster precis»

Som chef bestämmer han mycket, ibland för mycket, på arbetet. Men de flesta viktiga frågor som dyker upp avhandlas vid personalens samrådsmöten.

De mycket rymliga lokalerna, som tidigare innehöll såväl vårdcentral som sjukhem, köpte företaget för några år sedan.

Där har man satsat hårt på utrustning och miljö. T ex är väntrummet mycket ombonat, »det är en del av den läkande processen», menar Per Hemberg.

Om svårigheterna att få andra läkare till Pålshoda säger Per Hemberg:

– Pålshoda är väl inte något dragplåster precis. Folk har inte upptäckt hur fantastisk bra det är att bo här. Här finns t ex en fantastisk natur. Dessutom ligger Hallsberg nära så på bara ett par timmar kan man med tåget ta sig till Stockholm. Och i Örebro finns ett bra kulturellt utbud.

»Det kan man leva gott på»

Per Hemberg är 49 år och har själv inga planer på att trappa ner eller sluta sitt arbete. Det enda som skulle kunna få honom till det idag är om han av någon anledning skulle tvingas återgå till att vara landstinganställd.

– Ja, det skulle vara svårt att byta bort entreprenörsrollen, säger han. Frihetskänslan är så stor att den kan man leva gott på.

Trots att hans arbete kräver mycket hinner han med en hel del på sin fritid, bland annat har han »tillräckligt med tid till familjen». Han har fru, som är veterinär och jobbar enbart med hästar, och två söner som går i första respektive andra klass.

Han har skrivit en bok om sjukvårdens historia i Pålshoda. Han har reparerat ett gammalt hus som blir inflyttningsklart i höst, efter sex års arbete.

»Jag älskar det»

Per Hemberg är hårt engagerad i samhället på olika sätt och lever väldigt nära sina patienter. Bland annat är han ordförande i ett byråd i den lilla orten Hjortkvarn »mitt ute i skogen».

– När man är doktor på en liten ort blir man en officiell person. Det går inte att avskärma sig. Man måste vara med och tycka att det är roligt – och jag älskar det, avslutar han.

Tom Ahlgren

FOTO: PAVELFÖRNER BILD

Den närmaste omgivningen vid vårdcentralen är rena idyllen. En promenad »sitter bra», även innan värmen har hunnit komma den här kalla våren.

FOTO: PAVELFÖRNER BILD

Vamt och ombonat i väntrummet. Det är en del av den läkande processen, menar Per Hemberg.